

Inledning

Den europeiska katolicismens många skepnader

RYSZARD BOBROWICZ & STEPHAN BORGEHAMMAR

Den romersk-katolska kyrkan är ett av de snabbast växande trossamfundet i Sverige. Under det senaste årtiondet har dess medlemstal vuxit stabilt med tre till fyra procent årligen. År 2019 var antalet registrerade medlemmar 124 000, därtill kommer uppskattningsvis 25 000 personer som deltar i dess gudstjänster utan att registrera sig som medlemmar. Och även om detta fortfarande är en ringa andel av Sveriges befolkning, har en serie händelser på senare tid gjort att den katolska kyrkan blivit mer synlig i Sverige och tilldragit sig ett ökat intresse från allmänhetens sida: påvebesöket i oktober–november 2016, installationen av Anders Arborelius som historiens första svenska kardinal året därpå och det regelbundna firandet av katolsk mässa i Lunds domkyrka 2018–2019. Samtidigt har historiskt präglade attityder, selektiva framställningar i kultur och media liksom uppmärksamheten kring katolska prästers sexuella förbrytelser resulterat i en partiell, vinklad och ibland förvirrad bild av vad katolicism är.

Det är därför som vi, det här numrets utgivare, beslöt oss för att arrangera en serie föredrag och seminarier med fokus på variationen inom den katolska kyrkan i Europa. Under åtta föredrag och fem seminarier hållna från februari till september 2019 vid Centrum för teologi och religionsvetenskap, Lunds universitet, tog vi åhörarna på en rundresa till katolicismen i åtta olika länder. Vi presenterade ett mångdimensionellt perspektiv från Irland till Ukraina, från en främmande entitet i Sverige till en tvåtusenårig närvaro i Italien, från små lokala gemenskaper till jättelika internationella rörelser, från juridiska perspektiv till studier i mystik och från sekularism och medlemsförlust till befrielse från förtryck och en nymornad traditionalism.

Detta nummer av *Svensk Teologisk Kvartalskrift* kan tyvärr inte inkludera mer än en tredjedel av evenemangen – men det är en god tredjedel! Vi är stolta över att kunna presentera fyra artiklar som skickligt inplaceras ett

representativt urval av olika europeiska varianter av katolicism i deras regionala och historiska sammanhang, samtidigt som de spårar den dynamik som kommer att forma deras framtid.

Numret börjar med två artiklar som tar en närmare titt på länder där den katolska kyrkan sedan länge är väletablerad. Fáinche Ryan, direktor för Loyola Institute vid Trinity College Dublin, beskriver fallet Irland och undersöker huruvida konsumism håller på att ersätta kristendom på den gröna ön. Magdalena Dziaczkowska, doktorand vid Centrum för teologi och religionsvetenskap i Lund, följer upp med en diskussion om Polen, där nationell identitet och messiansk ideologi sedan länge är sammanvävda med katolicismen, både som tro och som institution betraktad. Yvonne Maria Werner, professor i historia vid Lunds universitet, lämnar det nationella perspektivet för att diskutera framväxten av ett mer transnationellt fenomen: den traditionalistiska rörelsen i den katolska kyrkan med dess ultramontana rötter, dess begynnelse i opposition mot Andra Vatikankonciliet och dess utveckling till en organisation med egna riter, församlingar, skolor och prästseminarier. Numret avslutas med en artikel av Ryszard Bobrowicz, också doktorand i Lund, som betraktar den svenska, inhemska situationen och frågar sig huruvida den verksamhetsmodell som Stockholms katolska stift har valt skulle kunna fungera som förebild för den katolska kyrkan mer allmänt.

Dessa artiklar berör många bredare teman inom katolska studier. För det första understryker de det komplexa förhållandet mellan katolicism och modernitet, inklusive skilda reaktioner: från traditionalisternas envetna motstånd, via en tävlan mellan den katolska kyrkan och konsumismen på Irland, till bruket av katolicism i bygget av en modern polsk nation. För det andra diskuterar de betydelsen av den katolska kyrkans skiftande ställning i olika länder, från att vara en liten men dynamisk minoritet i Sverige till att utgöra den stora majoriteten i Polen, inklusive frågor om förhållandet till staten och om mission. För det tredje visar de att katolicismen, trots sitt namn, befinner sig i spänningsfältet mellan det universella och det partikulära och att dess lokala uttryck är lika betydelsefulla som dess underliggande transnationalitet.

Läsaren kommer säkerligen att finna många fler länkar mellan artiklarna. Vi hoppas att de ska fungera som en koncis introduktion till den europeiska katolicismens många skepnader. Vi är ytterst tacksamma till författarna för deras villighet att omarbete och publicera sina föredrag, så att läsarna av *Svensk Teologisk Kvartalskrift* får en möjlighet att ta del av deras lärdom och insikter. Vi riktar också ett hjärtligt tack till Centrum för Europaforskning och Centrum för teologi och religionsvetenskap vid Lunds universitet för

deras stöd till den ursprungliga föredrags- och seminarierien. Slutligen vill vi även tacka vår före detta kollega, Benjamin Ekman, som hjälpte till med den inledande planeringen innan han lämnade oss för att följa en kallelse som dominikanbroder i Frankrike. ▲